

Оксана ШАЛАК

ДОСЛІДЖЕННЯ КАЛЕНИКА ШЕЙКОВСЬКОГО: ТЕМАТИКА, МЕТОДИКА, ЕДИЦІЯ

Уперше в українській фольклористиці акцентовано увагу на прогресивних текстологічних та едиційних тенденціях Каленика Шейковського на прикладі публікації фольклору в «Быте подолян» (Київ, 1859—1860). Авторка дійшла висновку про прагнення К. Шейковського фіксувати варіанти з фонетичною точністю, паспортизувати зібраний матеріал, коментувати контекст виконання, подавати назви зразків — як їх записано від виконавця.

Ключові слова: Каленик Шейковський, гаївка, казка, паспортизація, контекст виконання, варіант.

© О. ШАЛАК, 2016

Каленик Шейковський (1835—1903) посідає особливе місце в історії української науки про традиційну культуру. Його внесок не такий великий, утім, незначні за обсягом праці не тільки сприяли становленню наукових засад української фольклористики, а й вирізнялися прогресивними текстологічними та едиційними принципами.

Жодне джерело не містить точних дат народження і смерті Каленика Шейковського. Не вдалося знайти метричну книгу, що розкрила б таємницю. Г. Житецький зазначив, що К. Шейковський — син військового службовця [13, с. 103]. Зі статті Г. Марахова стає відомо, що К. Шейковський «син офіцера з Подільської губернії» [15, с. 94]. Довідкові видання містять відомості, що фольклорист народився в Кам'янці-Подільському 1835 р. [16, с. 394; 7, с. 398]. Неодноразово згадано прізвище К. Шейковського у монографії Н. Побірченко «Педагогічна і просвітницька діяльність українських громад у другій половині ХІХ — на початку ХХ століття» [20]. Авторка подала коротку довідкову статтю про Шейковського-етнографа в «Біографічному словнику членів Київської старої Громади», долученому до першої книги монографії. Зі сторінок дослідження упорядник «Опыта южнорусского словаря» постав як учитель Подільської недільної школи у Києві, автор підручників «Домашня наука. Перші початки» (1860) і «Домашня наука. Вищі початки» (1861). Н. Побірченко також подала короткий перелік основних праць старогромадівця К. Шейковського та наукових джерел про нього.

Про дитячі роки К. Шейковського, на жаль, ані спогадів, ані документальних свідчень немає. Розбіжні дати закінчення Кам'янець-Подільської духовної семінарії вказали дослідники життєпису фольклориста: 1857 [15, с. 94] і 1858 [7, с. 398] — і ніхто не зазначив дати вступу до цього закладу. Відомо, що С. Руданський навчався в цій семінарії 1849—1855 рр., тобто 6 років. Отже, зважаючи на такий термін навчання, К. Шейковський міг вступити до семінарії в 1851—1852 роках.

У середині ХІХ ст. на Поділлі панувало загальне культурно-освітнє поживавлення. Священик М. Сімашевич згадував: «<...> як я не милуюсь, у нас на Поділлі почався українофільський рух. Яка політична або сер[і]озна підкладка була в тім рухові, я довідне не знаю: не послідком цього руху для подолян були надії мати свою українську газету і воскресити свою літературу» [1, арк. 8]. Саме в цей

час у Кам'янці-Подільському працював А. Димінський — ретельний збирач пісень, казок, оповідань, загадок, автор фольклористично-етнографічних та статистичних нарисів. 1851—1856 рр. у Кам'янець-Подільській духовній семінарії вчився А. Свидницький, який «вагомий для нас вже тому, що це єдиний письменник в українській літературі, який наважився в белетристичній формі вказати на культурні особливості Поділля» [19, с. 530]. С. Руданський саме під час навчання в Кам'янець-Подільській семінарії (1849—1855 рр.) почав записувати фольклор від подолан. Значно пізніше зафіксовану подільську легенду про походження птиці бусол і її поетичну інтерпретацію в «Лірникових думках» С. Руданського К. Шейковський використав як приклад в своєму «Опыте южнорусского словаря» [18, с. 145—146].

Значно більше відомостей і документів про київський період (1858—1862) у діяльності К. Шейковського. Ці п'ять років у Києві — надзвичайно плідні для студента Київського університету св. Володимира, куди К. Шейковський вступив у лютому 1858 р. на історико-філологічний факультет. Це засвідчує «Список студентов. 1860 г.», де зазначено, що К. Шейковський — «із обер-офіцерських дітей», православного віросповідання, родом із Подільської губернії, підготовчу освіту здобув в Подільській духовній семінарії, а до університету св. Володимира вступив 6 лютого 1858 р. [4, арк. 2 зв.—3]. Саме тут, в університеті, і виявилися його таланти, визначилися зацікавлення. 23-річний юнак став філологом із універсальними знаннями у царині української лексикографії, фольклористики, етнології, журналістики, педагогіки. Добре складав К. Шейковський також іспити зі слов'янської граматики, римської словесності, теорії словесності та інших філологічних дисциплін [3]. У цей час з'явилися його праці «Быт подолан» (1859—1860), «О фонетических свойствах южнорусского языка» (1859), «Опыт южнорусского словаря» (1861, т. I, вип. 1), «Домашня наука. Перші початки» (1860), «Домашня наука. Виш'ші початки» (1861).

Прогресивні студенти прагнули бути зі своїм народом, працювати для нього, вчитися від нього і навчати дітей з народу, фольклористична і просвітницька діяльність була тією ланкою, яка єднала інтелігентську молодь із фольклорним середовищем. Така робота формувала наукові погляди, давала най-

цінніше для молодого вченого — досвід польової практики. 1859 р. гурт студентів університету св. Володимира подав клопотання про відкриття у Києві недільних шкіл: «Прагнучи подати хлопчикам тутешнього ремісничого класу засоби до початкової освіти, ми, що нижче підписалися, покірно просимо Ваше Превосходительство дозволити нам відкрити в будівлі Києво-Подільського Дворянського училища дармову недільну і святкову школу» [6, арк. 1]. Недільні школи другої половини ХІХ ст. були відкритими просвітницькими закладами, завдання і засади виховання та навчання у недільних школах були спрямовані на освітні потреби народу. Їхня робота не ґрунтувалася на якихось суворих правилах, навчальний процес організували з урахуванням запитів учнів, для їхньої користі. Ці навчальні заклади були нетрадиційні й у тому, що тут не застосовували тілесних покарань, педагоги викликали в учнів довіру своїм дружнім ставленням, спонукою до творчості. Навчалися у недільних школах раз на тиждень — у святкові або вихідні дні, однак результати вражали: учні за кілька уроків швидше засвоювали те, що в інших, регламентованих школах, вивчали тривалий час. Учителі активно використовували прогресивні методики К. Ушинського, В. Золотова, розробляли власні принципи і підходи навчального та виховного процесу. Обґрунтовуючи причини відкриття недільних шкіл, майбутні вчителі писали: «Грамоти ми маємо намір навчати за методом Золотова, найкращим для тих умов, у яких буде перебувати пропонована нами школа» [6, арк. 2].

Відомо, що першу інформацію про недільні школи опубліковано в газеті «Киевский телеграф» за 23 вересня 1859 року. А вже 11 жовтня 1859 р., завдяки київським студентам, у будинку Подільського повітового дворянського училища відкрили першу в Російській імперії недільну школу. Загалом, у Києві організували три недільні школи — Новостроєнську, Печерську, Подільську, в останній з яких почав вчителювати К. Шейковський. За рік він став розпорядником ще однієї недільної школи, яка з'явилася при університеті св. Володимира, а також почав курувати роботу шкільної бібліотеки, що її організували студенти. К. Шейковський критикував Подільську недільну школу в статті «О Киевских воскресных школах» [21] за недисциплінованість, невміння організувати роботу, за недоскона-

лу структуру самої школи і систему навчання загалом: «<...> Подільська школа, особливо вище відділення її, не має ніякої організації <...>» [21, с. 110]. На противагу Подільській, Новостроєнська школа видавалася авторові статті взірцевою: тут і вчителі працювали ретельніше, й учні відвідували уроки охочіше, й навчальний процес був налагоджений ліпше: «Утім, у Новостроєнській школі застосована система одиночного навчання, там є ще й середній відділ, що утворився із тих, хто не знав грамоти і навчився читати у недільній школі. Отже, там є поступовість: учень не раптово переходить із нижчого відділення на вище, як у нас, а проходить середнє відділення, де вчитель працює тільки з одним учнем» [21, с. 111].

Для відкритих недільних шкіл упорядкував буквар О. Потебня. Ними опікувався Т. Шевченко — поет створив «Букварь южнорусский» (1861), передав для учнів недільних шкіл п'ятдесят примірників «Кобзаря» і планував написати серію книжок для початкового навчання. Стислий підручник у двох частинах «Домашня наука. Перші початки» (Київ, 1860) і «Домашня наука. Выш'ші початки» (Київ, 1861) [11] підготував і видав К. Шейковський. Про такі видання для недільних шкіл писав свого часу М. Драгоманов: «З гуртка студентів, причетних до недільних шкіл, вийшло декілька підручників та популярних книжок <...>» [12, с. 6]. Активний громадівець П. Житецький також зауважив солідну педагогічну базу недільних шкіл: «Доволі указати на дуже численну популярну літературу для народних шкіл, починаючи од граматки Тарасової і граматки Куліша, од всім нам відомої книжки «Дещо про світ Божий» [10], к[отра] на російській мові видержала 4 чи 5 ізданій, і кінчаючи масою так званих «метеликів»... Я думаю, що цієї літератури було занадто доволі, щоб обставити учебне діло в народній школі дуже міцно» [2, арк. 8].

«Домашня наука. Выш'ші початки» — підручник для «механічного» і «логічно-граматичного» читання, про що К. Шейковський зазначив у передмові. Він указав також на найефективніший метод навчання: учень читає текст, а вчитель ставить запитання з приводу змісту прочитаного, на які слід дати відповідь. Автор «Домашньої науки...» наголосив на значенні науки, освіти в становленні особистості. Він дотепно описав шлях людини в досягненні знань: «Спочатку наука здається дуже труд-

ною. Та ба! Без праці нема колачів! То було би, мовляв той: «Коли б печені шпаки у лісі родились!» Ні! До всього треба приложити працю, а до науки йще більше. І чим більше будем працювати над наукою, тим лекше буде для нас зґрунтувати її. Отже і вас нехай не лякають ніякі початкові труднощі: ідіть ступа за ступою вперед» [11, с. 5].

Подаючи окремі «артикули»-статті і запитання до них, упорядник активно використав прислів'я і приказки («темный человек нэ варт торбы січыкы» [11, с. 5], «дывыц'ця, як баран на нові ворота» [11, с. 5], «без праці нэ ма колачів» [11, с. 5]), подав короткі статті про пісні й думи, а також про казки. Визначаючи для учнів «народну пісню», К. Шейковський писав: «Народні пісні й думки найкращі бувають у того народа, котрий довго і сильно бореться з другими народами. Такий народ і наш: він, неборак, довго і сильне боровся з татарвою і з лянською. Думки і пісні його гарно говорять о тім боротті. С цілої слав'янщини наскї пісні, після сербських, самі найкращі» [11, с. 13]. У цьому ж розділі упорядник подав уривок «Думы про пирятын'с'кого поповіча Олэксія». Оскільки публікацію здійснено задля навчального читання, то К. Шейковський не зазначив паспортних даних зразка, але фонетичної точності упорядник «Домашньої науки...» додержував доволі послідовно: «Сповідайтес', браты, мылосердному Богові, // Сынїому морові и мэні, отаманові козац'кому!» [11, с. 15].

У короткому останньому розділі «О казках» автор збирався подати казку, яку чув у Кам'нці-Подільському, утім, з вини цензури, цієї казки не було опубліковано, про що свідчили численні крапки. Казки, за твердженням К. Шейковського, «народні витвори, народ витворяє їх собі тоді, як живе йще дитинячим розумом» [11, с. 18]. Він, насамперед, наголосив на поєднанні фантастичного і реалістичного аспектів казки: «Наш народ о казках говорыт': то була колыс' правда, та заржавіла» [11, с. 18].

Праця К. Шейковського «Быт подолян» (Київ, 1859—1860) — видання, упорядковане за регіональною належністю фольклору. У другій половині XIX ст. відбулося становлення цілком іншого наукового типу видань, де упорядкування фольклорного та етнографічного матеріалу здійснювали за регіональним принципом, що давало змогу мати комп-

лексне уявлення про матеріальну та духовну культуру мешканців окремого регіону. Цей другий етап вивчення українського фольклору Поділля (50—70 рр. XIX ст.) — якісно новий період, визначальний для збирацько-дослідницької роботи. Окресом цього періоду у вивченні фольклору Поділля стали імена П. Чубинського, А. Димінського, А. Свидницького, С. Руданського, Г. Галька, Н. Данильченка, Марка Вовчка, О. Марковича, польських дослідників А. Коціпінського, Антонія Новосельського. Менш відомі записувачі А. Заблоцький, М. Орловський, К. Петрусевич, М. Радкевич, Е. Стрельбицький, П. Трублаєвич та ін. зробили помітний внесок у зібрання подільського фольклору, фіксуючи, аналізуючи — і тим самим розпросторюючи обшири обстежених повітів Подільської губернії.

«Быт подолян» — розвідка, що передбачала і строгу внутрішню структурованість. Складну проблему систематизації текстів фольклорист вирішив, зосередившись, насамперед, на народній поезії, прозі та обрядах подолян. У передмові упорядник подав план видання, яке він збирався публікувати томами і випусками: «Быт подолян» буде виходити випусками від 3 до 4 аркушів. Шість випусків складуть том. Кожен випуск матиме два відділи. Перший відділ буде присвячено статтям, які ознайомлюватимуть з побутом подолян; другий буде поповнюватися матеріалами, що сюди належать. Тут знайдуть собі місце пісні, казки, прислів'я, приказки, повір'я, загадки, анекдоти, факції і т. ін. Цим ми даємо змогу ознайомитися з розумовим розвитком подолян за джерелами першої руки» [8, с. III]. Світ побачили тільки два випуски «Быта...», утім і вони стали першою основоположною працею, де була спроба комплексно висвітлити фольклор Поділля.

У першому випуску К. Шейковський опублікував статтю «О гаївках», де подав зразки подільських гаївок, зафіксованих переважно в с. Шарапанівка Ольгопільського повіту, а також зіставив зібрані варіанти із опублікованими у збірках Михайла Максимовича, Олександра Терещенка, Амвросія Метлинського, Жеготи Паулі, Юліана Грайнерта, Івана Сахарова.

До другого відділу першого випуску ввійшли побутові пісні («Бытовые песни»): невелика кількість рекрутських (7), чумацьких (12), декілька до танків та балада — варіант відомого сюжету про май-

строву, що помандрувала з шевчиками. Упорядник назвав розділи пісень російською мовою «рекрутские», «песни чумацкие», «песни сапожников» (серед яких — переважно ліричні пісні і балада), «коломейки». Така класифікація ґрунтувалася на принципі виокремлення пісень за соціальним поділом, з урахуванням тих верств, які вирізнялися в суспільстві. Баладу «Коло броду-броду...» («молоді шевці підмовляють майстрову») К. Шейковський не назвав за її жанровою належністю, хоч уже на цей час термін «балада» був відомий в українській фольклористиці (його запровадив 1827 р. Михайло Максимович). Очевидно, такий недогляд стався з огляду на прагнення фольклориста систематизувати побутові пісні за ознакою соціального статусу (рекрутські, чумацькі).

Другий випуск містив опис похорону на Поділлі, а також три (мало бути чотири, один — вилучила цензура) зразки фольклорної прози, що записав у Кам'янці-Подільському сам Шейковський 1847 року. Стаття «О похоронах» була другою, розширеною, редакцією опублікованої в «Киевском телеграфе» (1860, № 24—26). Вона не містила послідовного опису конкретного обряду, а стала узагальненим дослідженням подільського похорону, яке охоплювало низку проблем, що їх К. Шейковський виокремив розділами: «Терминология южнорусского языка, относящегося к нашему предмету», «Приметы, предвещающие смерть», «Обряды при «конаньи», «Погребальные обряды», «Обряды, совершаемые в честь покойников, некоторые поверья и представления о загробной жизни», «Заклучение».

Наявність трьох сюжетів казок, назви яких, очевидно, зафіксовані від оповідачів: «Йван розбійник», «Смерть за куму», «Чоловік від Богу» — свідчення того, що К. Шейковський намагався ввести до видання фольклорну прозу, якомога точніше відтворивши діалектні риси мови оповідача. Оприлюднення цих сюжетів казок стало першою науковою публікацією казкової прози, зафіксованої на Поділлі. Текстологічні засади фольклориста, задекларовані в передмові, сповна підтвердила публікація зразків, надрукованих з помітним прагненням скрупульозності у відтворенні мови оповідача та намаганні зберегти його колоритні вислови, навіть вигуки або мовчання: «Кі! ко разів показував я йому вести діло по козацьки, а він оусепускаєц'ця на хытроці!

Почэкай лишен'ос'я склычу раду» [9, с. 63]; «Нэма выновайця. «А чи оусі вы тут?» спытав він. Ні, кажут'ому: нэ ма йще крывого. «Я так и думав, што то іого справа», сказав він. Тым часом и крывый сусуль оу пэкло. Зараз оузялы іого на допросы» [9, с. 63].

Як і щодо колекції пісень, під зразками казок К. Шейковський подав стислу інформацію у паспортах, де, утім, не було зазначено імені оповідача: «Запысав оу Кам'яньці 1847 р.». Спільні для всіх казок місце і дата запису, а також стиль оповіди спонукають припустити, що всі зразки фольклорист зафіксував сам (із Кам'яньця-Подільського є й інші його записи) і від одного оповідача. Опубліковані тексти також містять стислі посторінкові примітки, у яких російською мовою вказано на варіанти опублікованих казок, а також пояснено окремі малозрозумілі слова (серед них — топоніми): «Варіант цієї казки є у п. Осташевського під заголовком «Мартынъ знахоръ» стр. 116—124» [9, с. 66]; «Гумән'ці» — село, розташоване за 12 верстов від Кам'яньця з величезним лісом» [9, с. 62]. Такі едичійні принципи засвідчували, що упорядник не тільки розумів значення додаткової інформації для читача, а й усвідомлював необхідність поданих відомостей для науки.

До київського періоду належать і мовознавчі праці К. Шейковського «О фонетических свойствах южнорусского языка» (1859), «Опыт южнорусского словаря» (1861, т. I, вип. 1), які згодом викликали жваве зацікавлення фахівців. Розвідка «О фонетических свойствах южнорусского языка» — семестрова праця студента другого курсу історико-філологічного факультету університету св. Володимира. Її виявив 1969 р. у Київському міському архіві доктор історичних наук Г.І. Марахов і передав до редакції академічного часопису «Мовознавство». Як зауважили А.Ф. Панасенко і М.А. Жовтобрюх, праця «містить дуже багато цікавих і для свого часу важливих спостережень над звуковою природою української мови. К.В. Шейковський виявив серйозну лінгвістичну підготовку й добре знання живої української мови» [17, с. 52].

Серед численних захоплень молодого Шейковського одне з чільних місць посідала українська лексикографія. 1861 р. світ побачив перший випуск першого тому «Опыта южнорусского словаря». Відомо, що 12 лютого 1861 р. студент історико-філологічного факультету університету св. Володимира звертався в

Київський цензурний комітет: «Маю честь найпокірніше просити цензурний комітет дозволити мені подавати в цензуру коректурні аркуші «Опыта южнорусского словаря», що я видаю, а не рукопис його. Це потрібно тому, що мені доводиться постійно поповнювати словник» [5, с. 13—13 зв.]. Резолюція була позитивна — з тим, щоб кожний коректурний аркуш подавати до цензурного комітету. Отже, виданню передувала ретельна копітка робота: збирання матеріалу з різних джерел (фольклорні зразки, живе мовлення, твори художньої літератури), внесення лексем на картки, систематизація, упорядкування.

У пердмові до цього випуску К. Шейковський наголосив, що саме мова народу виявляє все його духовне багатство. Лексичний матеріал науковець добирив із фольклору, широко використовуючи зразки, що їх фіксував сам. Покликався він і на цитати із тоді ще не опублікованих творів С. Руданського та А. Свидницького. Розкриваючи зміст лексем, реструючи окремі випадки їх контекстуального вживання, К. Шейковський ще раз звертався до фольклорних прикладів. Замовляння, казки, загадки, думи, історичні пісні, віншування, прикмети, ігри, дитячі забавлянки стали ілюстративним матеріалом. В «Опыте южнорусского словаря» була спроба «подати якомога більше прислів'їв, загадок, пісень, так як у них найбільше збереглося залишків епічної мови. Ми прагнули подавати також повір'я і марновірства, замовляння і заклинання, оскільки в епічну пору мови вони тісно поєднані з нею і також певною мірою можуть характеризувати її і особливо ступінь розвитку народу» [18, с. V].

Упорядник «Опыта...» також пояснив, чому до словника він залучив дитячий фольклор та ігри. Коли давніші вірування замінюються у фольклорній свідомості новішими, то ті, що «досі були священними», стають набутком дітей, переходять в царину ігор і забав. Вірування, що за найдавніших часів пов'язані з мовою народу, зовнішнім своїм виявом мають обряди і звичаї, твердив дослідник, тому звичаєво-обрядова сфера також стала об'єктом уваги під час систематизації зібраного лексикографічного матеріалу.

К. Шейковський зауважував відсутність потрібної кількості словників української мови, «обширність» уживання якої, лексичне багатство і граматичні особливості, за його висловом, дають підстави філологам

ґрунтовно вивчати її. Кожна мова, наголошував дослідник, має свою історію й теорію; остання, своєю чергою, базується на історично-порівняльних даних. Словник повинен відображати обидва аспекти: й історію, й теорію мови. До словника мають увійти і численні діалектизми — саме вони складають живу мову, говори витворюють цілісний мовний організм. Українська мова, на думку упорядника, розпадається на два наріччя: «додніпровське», що зазнало впливу польської мови, і «задніпровське», позначене окремими рисами російської мови. Наголосивши на обшарах розповсюдження української мови і неможливості охопити все її багатство, упорядник зауважив, що саме тому його праця — це «опыт», тобто «спроба», «есперимент». Він зібрав і мав намір опублікувати 36 тисяч лексем: «Увесь словник буде складатися із чотирьох великих томів. Кожен том буде об'єднувати чотири випуски» [18, с. IX].

Переслідуваний як «опасный украинофил», наприкінці 1862 р. К. Шейковський змушений був виїхати на Орловщину, а згодом до Бобруйська. Перебуваючи спочатку в Бобруйську, а з 1876 р. у Мензелінську Уфимської губ. (тепер Татарстан) — фактично на засланні, К. Шейковський активно листувався із І. Франком, П. Житецьким, Б. Грінченком, Є. Желехівським. У листах учений ділився враженнями з приводу рецензій на підготовлені до друку рукописи своїх праць, обмірковував тлумачення окремих лексем до «Опыта южнорусского словаря», цікавився станом своїх фольклорних записів, переданих до друку, які так і не побачили світу. Учений помер 1903 р. в Мензелінську, далеко від батьківщини, для якої працював усе життя.

Отже, помітно, що і педагогічні, і мовознавчі праці К. Шейковського значною мірою базувалися на фольклорних зразках, що записав сам автор і його кореспонденти, та на опублікованих варіантах із тогочасних фольклорних збірок. Відповідно — фольклористичні дослідження ґрунтувалися на твердих мовознавчих засадах. Свої текстологічні принципи запису та публікації фольклору вчений декларував і дотримувався заявлених принципів доволі ретельно: він наголошував на формуванні фольклорних колекцій і публікації їх за регіональним принципом, систематизації зібраного. Дослідження К. Шейковського засвідчують, що він — прихильник фонетичної точності відтворення почутого, паспортизації

записів, фіксації пісень зі співу, записуванні варіантів, публікації назв фольклорних зразків зі слів вивконавця та коментуванні контексту виконання публікованого фольклорного матеріалу.

1. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. — Ф. І. — Од. зб. 22490. — Левченко М. Споми́ни про С.В. Руданського, записані 1906 р. — 34 арк.
2. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. — Ф. І. — Од. зб. 46604. — Житецький Павло Гнатович. Дві промови до українського громадянства у Києві. — 30 арк.
3. Київський міський державний архів. — Ф. 16. — Оп. 465. — Од. зб. 866. — Протоколи испытаний студентов [историко-филологического] факультета. 1861 г. — 61 л.
4. Київський міський державний архів. — Ф. 16. — Оп. 465. — Од. зб. 486. — Список студентов. 1860 г. — 88 л.
5. Центральний державний історичний архів України. — Ф. 293. — Оп. 1. — Од. зб. 816. — О книгах и рукописях на русском, польском и других новейших языках, предоставленных для одобрения в печати. — 119 л.
6. Центральний державний історичний архів України. — Ф. 707. — Оп. 25. — Од. зб. 352. — Дело канцелярии г. попечителя Киевского ученого округа по прошению студентов Университета св. Владимира о дозволеннии им отръть в здании Киево-Подольского ученого дворянского училища даровую воскресную и праздничную школу. 19 сентября 1859 — 27 мая 1861 (третьей згори підпис К. Шейковського). — 158 л.
7. Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX—XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали / Л.В. Баженов. — Кам'янець-Подільський, 1993. — 480 с.
8. Быт одолян, издаваемый К. Шейковским / авт. текста К. Шейковский. — К., 1859. — Т. 1. — Вып. 1. — VI ; 71 с.
9. Быт одолян, издаваемый К. Шейковским / авт. текста К. Шейковский. — К., 1860. — Т. 1. — Вып. 2. — III ; 74 с.
10. Де́що про сві́т Божий / б. а. — Київ : В друкарні Минятова і Федорова, 1863. — 119 с. — (Авторство цього підручника сучасники також приписували К. Шейковському).
11. Домашня наука. Выш'ші початки / спрацював и выдал К. Шейковский. — К. : У друкарні И. і А. Давыденка, 1861. — 19 с. — (збережено особливості правопису, яким користувався автор).
12. Драгоманов М. Автобіографія / М. Драгоманов. — К. : Криниця, 1917. — 59 с.
13. Житецький І. Київська громада за 60-х років / Ігнат Житецький // Україна. — 1928. — № 1. — С. 91—125.

14. Заславський І. Каленик Шейковський — етнограф, фольклорист, мовознавець, видавець / Ісай Заславський // Київська старовина. — 1997. — № 1—2. — С. 86—100.
15. Марахов Г.І. «Визнати людиною неблагонадійною...» (невідомі сторінки з життя Антона Коціпинського) / Г.І. Марахов // Вісник Академії наук Української РСР. — 1969. — № 6. — Жовтень / ред. кол.: акад. Б.Є. Патон (голов. ред.), акад. В.М. Глушков та ін. — С. 89—98.
16. Могила А.П. Шейковський Каленик / А.П. Могила // УРЕ : в 12 т. — Т. 12. — Київ : Головна редакція УРЕ, 1985. — С. 394. — (Видання друге).
17. Невідома праця К.В. Шейковського з фонетики української мови / підготувала текст до публікації і написала вступ А.Ф. Панасенко за участі наукового консультанта М.А. Жовтобрюх // Мовознавство. — 1969. — № 3. — С. 52—63.
18. Опыт южнорусского словаря. Труд К. Шейковского. — Т. 1: А—З. — Вып. 1. А—Б. — К. : В типографии И. и А. Давиденко, 1861. — XVII ; 224 с.
19. Петров Н. Очерки из украинской литературы / Н. Петров // Исторический вестник. — 1882. — № 9. — С. 513—552.
20. Побірченко Н. Педагогічна і просвітницька діяльність українських громад у другій половині ХІХ — на початку ХХ століття (у двох книгах) / Наталя Побірченко. — Книга І. Київська громада. — Київ : Науковий світ, 2000. — 307 с.
21. Шейковский К. О Киевских воскресных школах / К. Шейковский // Воспитание. — 1860. — № 1—5. — С. 109—111.

Oksana Shalak

RESEARCH
BY KALENYK SHEJKOVSKY:
SUBJECTS, METHODOLOGY, EDITION

For the first time in Ukrainian folkloristic the attention is focused on progressive textual and editorial tendencies of specialist in folklore Kalenyk Shejkovsky on an sample of the folklore in «The Podilians Life» (Київ, 1859—1860). O. Shalak has come to a conclusion about K. Shejkovsky's aspiration to fix variants with phonetic accuracy, to assign passport of the collected material, to comment the context of the performance, to get sample's name as they were written down from the performer.

Keywords: Kalenyk Shejkovsky, gaivka, tale, to assign passport, context of the performance, variant.

Оксана Шалак

ИССЛЕДОВАНИЯ
КАЛЕНИКА ШЕЙКОВСКОГО:
ТЕМАТИКА, МЕТОДИКА, ЭДИЦИЯ

Впервые в украинской фольклористике акцентировано внимание на прогрессивных текстологических и эдиционных тенденциях Каленика Шейковского на примере публикации фольклора в «Быте подолян» (Київ, 1859—1860). Автор пришла к выводу о стремлении К. Шейковского фиксировать варианты с фонетической точностью, паспортизировать собранный материал, комментировать контекст исполнения, публиковать названия образцов — как они записаны от исполнителя.

Ключевые слова: Каленик Шейковский, гаивка, сказка, паспортизация, контекст исполнения, вариант.